

Ja des de que comencí a estudiar els monuments d'Elx fa cinquanta anys, quan era encara un estudiant d'arquitectura, em semblà que el Pont Vell (1705-1756), una obra notable promoguda pel Consell de la Vila en un acord meritori del 1673, malgrat la utilitat innegable que des del segle XVIII ha reportat a la població, era una veritable pífia. Aquell pilarot gegant (sobredimensionat per força), justament enmig de la llera del riu, obstruint greument el lliure pas de l'aigua de les fortes avingudes del Vinalopó; aquells dos arcs apuntats, formalment arcaics, excessivament massissos; aquells murs excessius de pedra picada i maçoneria als dos costats... Tot em parlava de l'obra d'un mal enginyer, d'un enginyer, potser bo, però en hores baixes o d'un enginyer que desconeixia el lloc per al qual projectava. I, en efecte, amb aquell disseny els problemes se succeïren ja des d'abans de la finalització de l'obra, amb avingudes que arrossegaren una part del pont, que en soscavaren la cimentació i que en feren malbé la fàbrica, amb la consegüent pèrdua de temps, esforç i diners; un mal disseny que, a més, vist que els errors urbans s'arrosseguen durant segles i segles com una maledicció bíblica, ha compromès en aquest punt, en trencar-ne la continuïtat, la canalització del riu feta al segle XX. En canvi, un poc més amunt, en arribar al Pont Nou (1912-1913), amb quin goig es contempla la gràcia aèria i subtil de l'arc dibuixat per l'enginyer i empresari asturià Mariano Luiña, una corba recolzada en dos elegants pilars amb ornaments modernistes que s'alcen fora del llit del riu, salvant, així, gentilment, tot l'ample de la Rambla, sense destorbar gens ni mica el pas de l'aigua i que segueixen airosos cap amunt formant el peu dels fanals; una corba que inspirà Josep Pagés per a projectar la bonica Passarel·la del Mercat (1988), que presenta, però, l'error d'haver dissenyat la pila de passar la gent inclinada, en lloc de plana, una solució impertinent i innecessària que ens incomoda d'allò més els vianants. Una corba semblant, també elegant i lleugera, fou projectada per Sebastià Canales, Pérez Aracil i Serrano Peral en el Pont d'Altamira (1959-1962), també amb dos pilars fora del llit, però menys subtils que els de Luiña, més rabassuts, i una volta menys potent i homogènia, encara que alleugerida amb cassetons. Així, doncs, com veiem, a Elx, encara que no en som prou conscients, tenim un conjunt de ponts ben interessant, en consonància amb la gran amplària i la gran profunditat del Vinalopó quan travessa la ciutat i la potència històrica i econòmica il·licitana. Tanmateix, al marge del seu interès major o menor com a obra d'enginyeria, no tots els ponts d'Elx funcionen igual de bé a l'hora de deixar passar l'aigua per sota. L'aqüeducte de Riegos de Levante (1919-1923), amb el seu posat arcaic, pseudo-romà, n'és un exemple de mala solució d'enginyeria, amb la matussera repetició de pilars. També ho és el nou Pont de Ferro (1970), amb dos taulers superposats (l'inferior per al ferrocarril, el superior per als automòbils) que recolzen en dos pilarots prismàtics de formigó armat, immensos, invasius del llit i sense gràcia, encara que, per sort, no interferiren en la canalització del segle XX; aquest pont, com és sabut, substituï l'interessant viaducte metàl·lic vuit-centista (1883-1884) del ferrocarril. Amb tot, el més problemàtic és el pont de Barratxina (1960), un exemple d'improvisació i mesquinesa que, amb quatre o cinc arcs reduïts i afonats en l'ample llit del riu, amb dues costeres inconvenients i incòmodes als dos costats, presenta, malgrat la seua pretensió d'ascendència romana, no sols el perill de ser obstruït i emportat Rambla avall per la força de les avingudes i el brossam que arrosseguen, sinó de resultar impracticable perquè l'aigua, quan no troba eixida pels arcs, ha de passar per damunt del pont, impedit-ne l'ús. Després, tenim els ponts més recents, contemporanis, tots ells ben remarcables i més que generosos amb l'espai lliure del llit del Vinalopó: el de la Generalitat (1990), encara que vulgar, no deixa de ser un bon exemple de pont atirantat. Amb el Pont del Bimil·lenari (1995), en canvi, per al qual es feu un concurs, es perdé l'oportunitat de fer una obra magnífica (el projecte *minimal* que quedà finalista) en lloc d'aquest híbrid absurd de pont penjat i pont atirantat; tanmateix, l'alcalde Rodríguez, l'enginyer de camins José Antonio Fernández Ordóñez i jo mateix vam perdre la votació enfront dels que pensaven que aquesta era una novetat interessant i no, com nosaltres, una ocurrència inoportuna dels autors. Deixarem apart el pont de l'autopista del nord perquè aquestes són obres de sèrie, poc o gens urbanes, sense intenció, banals, amb un interès molt limitat i, sovint, el que és pitjor, problemàtiques

a efectes d'evacuació de l'aigua de les riuades i de resistència al seu embat. Podem acabar, però, amb el formidable pont de la Ronda Sud (2000), situat encara fora de la ciutat, que potser siga, si deixem apart el Pont Nou, el més delicat i ben pensat dels ponts que tenim a Elx; està format amb un arc superior, gràcil i elegant com l'ansa d'una cistella, ancorat als estreps laterals, que sosté amb una doble filera de tirants les dues piles horitzontals de trànsit, sense talussos ni afegits laterals, tot deixant, així, al dessota seu un ample espai buit, sense pilars, que conforma el llit del riu. Em feia aquestes reflexions sobre els ponts d'Elx mentre tornava de València fa uns dies i veia els nombrosos ponts sobre el nou llit del riu Túria, fets amb mil pilarets sense trellat, amb els muntons enormes de branques, brossam i ferralla amuntegats contra ells aigües amunt per la força de l'aigua, i comprovava el desastre dels ponts, pontets, pontius i passeres sobre barrancs, carreteres i camins de l'Horta Sud, construïts també amb pilarets destrellatats o amb una simple canonada o tub de secció rodona o quadrada, ideats i disposats sense haver mesurat la força de l'aigua en moviment, que la barrancada del proppassat octubre s'ha emportat per davant de soca-rel com si fossen joguines, provocant el dany immens que tots hem vist en els periòdics i en les notícies. I pensava en la manca de professionalitat que majoritàriament impera en aquesta societat nostra d'usar i tirar, del balafament generalitzat, de l'obsolescència programada, i que protagonitzen des dels polítics que ens governen de forma inepta fins als professionals que, des del segle XVIII fins els nostres dies, no saben projectar, amb una mínima solvència i adequació a les necessitats de la gent i del lloc on se situen, els artefactes que ens calen (ponts, edificis, objectes o jardins). Pensava també com, en contrast, hi ha polítics compromesos, i professionals acurats que saben el que fan i reporten avantatges i eficiència al comú de la població.

Gaspar Jaén i Urban

Foto: Áxel Álvarez

Foto: Autor anònim

Fotos: Aitana, ACS

